

Hvat skulu vit brúka búnaðarskúla til tá allir bøndurnir eru givnir

Tá er ikki nakar ynski-dreymur at gerast bóndi í Føroyum í dag. Fyri langt stríð og strev er úrslitið: lítill ella eingin lön og eingin frittíð.

Hetta kann tykjust eitt sindur ótrúligt. Men so er ikki. Serliga teir ungu bøndurnir á teimum nýggju gørdunum vita, hvat tá vil siga at fara upp í hesa vinnuna. Táð hoyrist eisini, at táð eru teir bøndur, sum umhugsa at gevast — nú teir júst eru byrjaðir og eru við at menna eitt framtíðar før-oykt jarðarbrúk, ið skal gera okkum sjálvbjargnar við teimum so livs-neyðugu búnaðarverun-um.

Sosialurin hevur tosað við ein ungan bónda. Táð er Hanus Vang á Vatnaskørðum í Hoyvík. Hann sigur m.a.:

— Táð er tungt at fáa garðin at bera seg sum er, og nú koma hesar prishækkingar á fòðri aftrat. Vit mugu antin fáa hjálp til at fáa prisirnar niður, ella mugu vit fáa meira fyri mjólkina. Táð er eitt av tveimum.

Hanus Vang sigur við-ari, at bøndurnir mugu royna at gera okkurt fyri at vinna á hesum trupul-leikum, men táð er torført at fáa bøndurnar at gera nakað, tí teir hava allir ov mikið at gera við at fáa garðarnar at mæla runt.

— Men sjálvt um ein hevur hug at gera nakað, leggur hann aftrat, so mugu vit loysa okkara egnu smáu trupulleikar, sum liggja beint framman fyri nösini alla tíðina, fyrst. Táð er veruliga trupult at koma burtur úr hesum trupulleikum til at skula loysa teir stóru.

Keypa kraftfóður undir seg

Fleiri av bøndunum hava keypt nógv kraftfóður undir seg fyri at tryggja seg eina tíð framyvir móti teimum hækkingum pris-um. Men hetta ger ikki stóðuna betri.

Hanus Vang: — Táð ger

táð ikki mætari fyri likvi-titetin, tí teir pengarnar skuldi ein annars havt brúkt til rentur og avdrátt-ir. Úrslitið verður, at ein verður afturútsigldur.

Hann visir á, at teir á Vatnaskørðum hava gjørt stórar lögur í ár og skulu gjalda næstan hált-hundrað túsund kr. í rent-um og avdráttum. Hetta klárar fjósið ikki, nú táð er við at vera arbeitt upp.

Úrslitið er so táð, at einki oyra verður eftir, tá roknskapurin fyri fjósið er gjørdur upp.

Seyðurin og konan

— Hvat livir ein bóndi tá av?

— Vit liva av tí, sum vit fáa fyri seyðin, og síðani arbeiðir konan eitt sindur. Eftir minum tølum at døma, so kann táð ikki mæla runt á einum garði, har eingin seyður er, og har konan ikki arbeiðir eisini.

— Táð er tí einki at ivast í, at teir sum ongan seyð hava, teir eru ringast fyri.

Hanus Vang heldur ikki, at vit hava nakran møguleika at kappast við tær innfluttu búnaðarver-unar í prisi. Tær verða jú stuðlaðar heimanífrá, so táð er als ikki tann veru-ligi framleiðsluprisurin, sum liggur til grund fyri söluprisinum.

— Kunnu vit tí ikki

klára at kappast móti tí innflutta og menna vit ikki landbúnaðin, so eru vit illa farnir í eini kreppu-tíð, leggur hann aftrat.

Royndarstøð og skúli hjálpa einki

— Men nú skal stór roynd-arstøð byggjast og ein skúli! Fer táð ikki at hjálpa landbúnaðinum?

— Táð einasta, sum verður tosað um, er henda royndarstøðin og skúlin. Hon hjálpir okkum so als einki. Táð er ein rúgva av smámálum, sum í letuni hava stórri týðning. Táð nyttar einki at byggja eina royndarstøð nú, og tá hon er liðug um eini 5 til 10 ár, tá eru allir jarðar-brúkararnir givnir. Eg vil siga, at sjálvt um henda støðin varð liðug nú, so hevði hon ikki kunna hjálpt okkum móti verandi trupulleikum.

Verkfall á meginlandinum kann geva hungursneyð í Føroyum

— Við bert at hækka prisin á mjólk ella bert geva studning til fóður-keypp verður ikki hjálpt mest, har ringast stendur til. Tí má Jarðarráðið, sum stóðan er, virka tann sosiala vegin.

Hesi orðini koma frá einum av okkara yngstu bóndum, Hanusi Vang á Vatnaskørðum í Hoyvík. Í samrøðuni omanfyri greiddi Hanus eitt sindur frá teimum trupul-leikum, sum landbúnað-urin hevur at dragast við.

Í hesi greinini hava vit biðið Hanus greiða frá, hvussu hann heldur, at vit best koma burtur úr trupulleikum.

Hann sigur:

Útseta skuld

Fyrst og fremst má táð almenna gjøgnum Jarðarráðið ansa eftir, at tann aktivitetur, sum er, ikki dattur niðurfyri. Táð vil so aftur siga, at Jarðarráðið kundi útsett falna skuld í neyðugum førum.

Síðani kundi táð á figgarlógini fingið til vega stórri játtanir til Jarðargrunnin fyri tí upphædd, sum er útsett, soleiðis, at hetta ikki

fórir við sær, at útláns-mongdin minskar. Láni-tørvurin er stórur, um vit skulu effektivisera okkum undan kreppun-um.

Síðani mugu vit fáa ein felagsskap at virka, soleiðis at brúkarin og myndugleikar hoyra um stóðuna hjá vinnuni. Hetta skal verða frá einum felag, sum verun-liga umboðar allar fram-leiðarar.

Hesin felagsskapur skal so saman við Jarðarráðið og játtandi mynd-ugleikum fáa í lag trygg-ari og betri viðurskifti fyri bóndan:

Fóðurmiðstøð

Vit mugu fáa avloysara-skipan til frittíð og sjúkra-dagar. Eingin annar í samfelagnum er so tvingandi noyddur til verka hvønn einasta dag, sum tann, ið hevur mjólkineyt.

Fáa sett á stovn eina fóðurverksmiðju í sam-band við okkurt flaka-virki, har mælið og súrg-að slógv verður høvuðs-mongdin í tí lidna fòð-inum. Henda fóðurverk-smiðja kundi einsvæl verið gjørd í felag við havbúnaðin, tí teirra

fiskur kundi fingið næstan sama fóður. Við slógvinum hava vit eisini stórar møguleikar at minka um innfluttu handilstøðini. Lat okkum fáa nokk av bil-igum ella í ókeypis slógv, so klára vit okkum nokk.

Innflutt og egin framleiðsla

Harafurat átti vit at fingið eina skipan, har allar veiddar og avreidd-ar skeljar vórðu knústar og spreiddar út um bæ og ong. Hetta hevði havt alstóra ávirkan á jørð-ina. Kálkjavnin í jørðini fæst í rætta legu, so-leiðis, at jørðin krevur minni tæding. Betrandi kálkjavnin gevur mink-andi radioaktivitet í mjólk og kjøti. Og táð hevur eisini stóran týðning.

Hesin áðurnevndi fel-agsskapur má eisini saman við brúkarum og myndugleikum loysa trupulleikar við innflutt-ari og egnari framleiðslu.

Onkursvegna soleiðis at allur innflutningur og söl-a av landbúnaðarver-um er í einum, sostatt at okkara egna framleiðsla altið skal seljast fyri sama pris sum innflutta

veran, og so má vinning-urin av innflutta veruni gjalda møguligt hall av okkara.

Vandamikið um mjólkaframleiðslan dattur niðurfyri

Kundu myndugleikarnir hjálpt okkum ávegis á rætta hátt í semju við brúkaran fáa vit eitt gev-andi og trygt landbrúk á innlandsstøði.

Um vit eru so illa farn-ir og niðrundirkomnir, at vit ikki megna at fáa ein sterkan felagsskap upp at standa, noyðast myndugleikarnir fyri framtíðar skomm skyld, at skipa einsamallir fyri teimum betandi tiltøk-unum. Tí dattur mjólka-framleiðslan fyrst niður-fyri, verður tungt og drúgv at fáa hana aftur.

So nógv og helst nógv meira er neyðugt at gera. Í fyrsta lagi eru táð ognarviðurskifti, bústað-ar og framleiðsluskylda, og royndar og skúlavið-urskiftini verða tá greið at fara undir.

Teir ymsu garð-arnir

Hanus nemur síðani eitt

sindur við sjálvan »strukturen« í vinnuni:

Góðir garðar

Táð eru garðar, har framleiðslugægnini eru niðurgreidd, mjólka-framleiðslan er í fastari optimalari legu, og har táð er eitt gott seyða-brúk

Veikir garðar

Táð er har seyðabrukið er í lagi, men har innan-garðsbruikið er nýbyrjað við stórum forpliktisum til rentur og avdrátt av bæi, bygningum og am-boðum, og har mjólka-framleiðslan ikki er komin uppá rætta stødd og harvið fer alt ella ov stórur partur til viðset-ing av kálvum.

Sera veik brúk:

Har eingin seyður er, har støddin er ov lítil til, at framleiðslan kann vaksa við inflationini, ella har rentu- og avdráttar-byrðan er ov stór.

Kreppa fer at gera hungursneyð

Alternativtíð í tí einki at

gera er, at so við og við dattur okkara búnaðar-framleiðsla niðurfyri. Við innflyta alt okkum tørvur av útlendskum búnaðarverum, og revis-orarnir kunnu vísa okkum, at hetta er góður politikkur.

Tann føroyski brúkarin sparir so og so nógvir miljónir árliga við at innflyta vørurnar, farmaskipini fáa nógv frakt fyri flutningin. Bankarnir tjena uppá gjaldingarnar, fyrst frá heilseluni/útflýta i EEC. Síðani frá keyp-manni til heilselu. Tryggingarsambandið fortjenar við at tryggja vørurnar osfr.

Tølini verða alstór. Men hvussu trygt stóði er »vælføðarsamfelag-ið« Føroyar bygt uppá á henda hátt?

Ein kreppa ella eitt kriggj ella eitt verkfall á meginlandinum fer at geva hungursneyð í Føroyum. Hungur er skart svørð. Lat okkum sleppa undan tí, meðan vit enn hava kjansin, endar Hanus Vang í síni viðmerking til, hvussu vit kunnu basa trupul-leikum hjá landbún-aðinum.